

"Nasıl ki terzi gibi bir san'atçı, birçok külfetler, maharetlerle musannâ bir şeyi icad eder ve ona bir model yapar. Sonra onun emsalini külfetsiz, çabuk yapabilir.." Allah için zorluk-kolaylık var mıdır, burayı açar mısınız?

"Meselâ, nasıl ki terzi gibi bir san'atçı, birçok külfetler, maharetlerle musannâ birşeyi icad eder ve ona bir model yapar. Sonra onun emsalini külfetsiz, çabuk yapabilir. Hattâ bazan öyle bir derece suhulet peyda eder ki, güya emreder, yapılır. Ve öyle kuvvetli bir intizam kesbeder-saat gibi-güya bir emrin dokunmasıyla işlenir ve işler."(1)

Üstadımız burada, ilahi kudret açısından eşyayı yaratmanın büyük-küçük, geniş-dar, uzak-yakın demeden eşit ve kolay olmasını akla yaklaştırmaya çalışıyor. Yoksa Allah açısından bakıldığında bir sineği yaratmak ile bütün kainatı yaratmak aynı emre aynı kolaylığa aynı kudrete bakar. Allah'ın sonsuz kudreti için -haşa- zorluk ve kolaylık yoktur.

Burada esas olan insan aklının ikna edilmesidir. Çünkü insan aklı bir yıldız ile bir toz zerresinin eşit kudret ile yaratılmasını ya da çekip çevrilmesini anlamakta hazımsızlık çekiyor. İnsan aklındaki bu hazımsızlığın giderilmesi de ancak böyle örnek ve temsiller ile mümkündür.

Yani terzi örneği tamamen insan aklının ikna edilip meseleyi kavrayabilmesi için getirilmiş bir temsil bir teşbihtir, arşa istiva ayetinde olduğu gibi.

Allah'ın bir şeyi yaratması ile her şeyi yaratması arasında bir fark yoktur. Yani her şeyi bir şey, bir şeyi her şey gibi, aynı ayarda aynı kolaylıkta yaratır. Çünkü sonsuz kudrette mertebe ve derece söz konusu olamaz. Bütün kainatı yaratması ile bir şeyi yaratması aynı kudretle oluyor.

Yine kibrit çakması tabiri sonsuz kudretin yaratmasındaki basitliği ve kolaylığı ifade etmekte bir teşbih bir terimdir. Yoksa Allah'ın bir şeyi yaratması ile kainatı yaratması arasında bir fark bir derece bir makam bulunmuyor.

Her yönden aciz ve zayıf olan terzi bile zamanla elbise dikmede çok büyük bir hız ve kolaylık kazanabiliyorsa, acizlikten ve zayıflıktan münezzehe olan Allah'ın bir şey ile

her Şeyi aynı emir ve kudret ile yaratması gayet normal ve makul bir durum oluyor denilerek, insan aklı bu konuda hem ikna ediliyor hem de teskin ediliyor.

(1) bk. [Sözler, On Altıncı Söz.](#)